CC-E : भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१८८५–१९४७) आणि स्वातंत्र्योत्तर भारत (१९४७–१९९१)

सत्र ६

उद्दिष्टे (Objectives)

1. विद्यार्थ्यांना स्वातंत्र्योत्तर भारतातील प्रमुख आव्हाने समजावून सांगणे, जसे की फाळणी आणि संस्थानांचे विलिनीकरण.
2. भारताच्या परराष्ट्र व अंतर्गत धोरणांची ओळख करून देणे, ज्यामध्ये अलिप्त राष्ट्र गट चळवळ, आणीबाणी आणि सामाजिक सुधारणा यांचा समावेश आहे.
3. भारताच्या आर्थिक धोरणांची समज विकसित करणे, जसे की मिश्र अर्थव्यवस्था, पंचवार्षिक योजना आणि उदारीकरण प्रक्रिया.

अपेक्षित परिणाम (Expected Outcomes)

1. विद्यार्थी स्वातंत्र्योत्तर भारतातील राजकीय, सामाजिक आणि आर्थिक बदलांचे विश्लेषण करू शकतील.
2. विद्यार्थी भारताच्या परराष्ट्र धोरणातील महत्त्वाच्या घटनांची आणि तत्त्वांची माहिती स्पष्टपणे सांगू शकतील.
3. विद्यार्थी भारताच्या आर्थिक विकासाच्या टप्प्यांची ओळख करून त्याचे परिणाम समजावून सांगू शकतील.

स्वातंत्र्योत्तर भारत (१९४७ ते १९९१)

५. स्वातंत्र्योत्तर आव्हाने

अ) फाळणीचे परिणाम

ब) भारतीय संस्थानांचे विलिनीकरण – काश्मीर, जुनागढ, हैदराबाद

क) फ्रेंच आणि पोर्तुगीज वसाहतींची मुक्तता – गोवा, पाँडिचेरी, चंद्रनगर

ड) भारतीय संविधान : ठळक वैशिष्ट्ये

इ) राज्यांची भाषावार प्रांत रचना

६. भारताचे परराष्ट्र धोरण

अ) अलिप्त राष्ट्र गट चळवळ

ब) भारत–पाकिस्तान संबंध, संघर्ष, बांगलादेशचा जन्म

क) भारत–चीन संबंध, संघर्ष, पंचशील तत्त्वे

ड) भारत–श्रीलंका संबंध

७. अंतर्गत धोरण

अ) हिंदू कोड बिल : स्वरूप आणि प्रभाव

ब) आणीबाणी : पार्श्वभूमी, स्वरूप आणि प्रभाव

क) अंतराळ संशोधन

८. आर्थिक धोरण

अ) मिश्र अर्थव्यवस्था आणि पंचवार्षिक योजना

ब) औद्योगिक विकास

क) बँकांचे राष्ट्रीयीकरण : पहिली निर्गुंतवणूक

ड) खाजगीकरण, उदारीकरण आणि जागतिकीकरण : संक्षिप्त ओळख

*****